

ב. בהתחלת פרשת בהעלותך מדובר אודות הדלקת המנורה, שענינה - להאיר את העולם, כדברי הגמרא¹³: "לא לאורה אני צריך, (שלכן) ויעש לבית חלוני שקופים אטומים¹⁴, תנא שקופין מבפנים ואטומים מבחוץ", "צר . . מבפנים, והרוחב שבחלון מוחזר כלפי חוץ, להוציא אורה לעולם", וענין זה יכול להיות דוקא על-ידי מתן-תורה.

ובהקדים - שלכאורה אינו מובן מהו ההכרח לומר שכדי להאיר את העולם יש צורך במתן-תורה דוקא:

אף-על-פי שהענין ד"ובנו בחרת מכל עם ולשון" נפעל במתן-תורה (כמו שכתב רבינו הזקן ב"שולחן ערוך"¹⁵), הרי גם לפני כן היו בני-ישראל מובדלים ונעלים יותר מכל (אומות) העולם - החל מיציאת מצרים, שעל זה נאמר¹⁶ "ויוציאנו ה' ממצרים גו'", "לא על-ידי מלאך ולא על-ידי שרף ולא על-ידי שליח, אלא הקדוש-ברוך-הוא בכבודו ובעצמו, שנאמר¹⁷ ועברתי בארץ מצרים גו', אני ולא מלאך וכו"¹⁸, ובאופן ש"פסח הוי' גו"¹⁹, "נגוף למצרים ורפוא לישראל"²⁰.

ועל-אחת-כמה-וכמה בקריעת ים-סוף - כאשר "וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים"²¹, וכיון שפרעה (מלך מצרים) היה אז מושל בכיפה²², הרי הביטול דמצרים ("מת גו") כולל גם את הביטול של כל אומות העולם, שהיו במעמד ומצב ש"תפול עליהם אימתה ופחד"²³, והרי ענין הפחד הוא דוקא כאשר הצד השני גדול וחזק ממנו שלא בערך. ובפרט שבני-ישראל היו אז במעמד ומצב נעלה ביותר, עד שהיו בדוגמת משה רבינו, שלכן נאמר²⁴ "אז ישיר משה ובני ישראל", בלשון יחיד²⁵, ואמרו "זה א-לי ואנוהו"²⁶, והוסיפו לומר "אלקי אבי וארוממנהו", שזהו אצלם ענין של ירושת אבות.

וכפי שמצינו אצל האבות - עוד לפני יציאת מצרים - החל מאברהם אבינו, כמו שכתוב²⁷ "ויקרא שם בשם ה' אל-עולם", "שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקדוש-ברוך-הוא כו"²⁸. ועל-דרך-זה אצל השבטים וכל שבעים נפש כו'.

ונמצא, שגם לפני מתן-תורה היו בני-ישראל במעמד ומצב שמהם אורה יוצאה לעולם, ואם כן, מהו הטעם שפרשת "בהעלותך את הנרות" (הארת העולם) באה דוקא לאחרי חג השבועות, זמן מתן-תורה? ויובן על-פי המשך דברי הגמרא¹³ בנוגע לעיקר ענינה של המנורה: "עדות הוא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל", וענין זה נפעל על-ידי מתן-תורה דוקא.

ג. וביאור הענין:

קודם מתן-תורה היתה הגזירה שעליונים לא ירדו לתחתונים ותחתונים לא יעלו לעליונים²⁹, והיינו, שהיה הפסק והבדל - גזירה גם מלשון חיתוך ("א שניט")³⁰ - בין עליונים לתחתונים, ולכן לא היתה יכולה להיות השכינה שורה בישראל, באופן שיתאחדו להיות מציאות אחת.

ולהעיר, שגם כשהיתה הגזירה, היתה שייכות מסויימת בין עליונים לתחתונים - כמובן מזה גופא שנקראים בשם עליונים ותחתונים, כי כאשר מדובר אודות שני ענינים נבדלים לגמרי שאין קשר ושייכות ביניהם כלל, לא שייך לקראם בשם "עליון" ו"תחתון", כיון שהשם "עליון" שייך רק כשיש "תחתון", וכן השם "תחתון" שייך רק כשיש "עליון". אבל אף-על-פי-כן, קודם מתן-תורה היו העליונים והתחתונים באופן שכל אחד הוא מציאות בפני עצמו - עליונים לא ירדו לתחתונים ותחתונים לא יעלו לעליונים.

(13) מנחות פו, ב ובפרש"י. וש"נ.

(14) מלכים"א ו, ד ובפרש"י.

(15) אור"ח ס"ס ס"ד.

(16) ואתחנן ו, כא. תבוא כו, ח.

(17) בא יב, יב.

(18) נוסח הגש"פ.

(19) שם, כג.

(20) ראה זח"ב לו, א.

(21) בשלח יד, ל.

(22) ראה מכילתא שם, ה. שמו"ר פט"ו, יו"ד. זח"ב ו, א.

(23) שם טו, טו.

(24) שם, א.

(25) ראה ד"ה אז ישיר ה'ש"ת (סה"מ ה'ש"ת ע' 58).

(26) שם, ב.

(27) וירא כא, לג.

(28) סוטה יו"ד, ריש ע"ב.

(29) תנחומא וארא טו. שמו"ר פ"ב, ג. ועוד.

(30) ראה לקו"א להה"מ סרס"א. וראה גם תורת מנחם -

התוועדויות הל"ח ריש ע' 203. וש"נ.